

Fiona Mozley

Elmet

Roman

Vertaald uit het Engels door Anneke Bok

HOLLANDS DIEP
AMSTERDAM
2018

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel: *Elmet*

Oorspronkelijk uitgegeven door: JM Originals, 2017

© Fiona Mozley, 2017

© Vertaling uit het Engels: Anneke Bok, 2018

© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2018

Omslagontwerp: Moker Ontwerp, Amsterdam

Typografie: Crius Group, Hulshout

Foto auteur: © Heidi Stoner

ISBN 978 90 488 4370 1

ISBN 978 90 488 4371 8 (e-book)

NUR 302

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL
uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Megan

‘Elmet was het laatste onafhankelijke Keltische koninkrijk in Engeland en strekte zich oorspronkelijk uit over de vallei van Yorkshire... Maar zelfs tot in de zeventiende eeuw was deze smalle kloof met zijn zijtakken onder het door gletsjers uitgesleten woeste heideland een ruig gebied, een wijkplaats voor mensen die op de vlucht waren voor de wet.’

Ted Hughes – *Remains of Elmet*

I

Ik werp geen schaduw. Achter me hangt rook en het daglicht is gesmoord. Ik tel bielzen, en het aantal vliegt omhoog. Ik tel klinknagels en bouten. Ik loop naar het noorden. Mijn eerste twee stappen zijn traag, lusteloos. Ik weet niet of ik de goede richting op ga, maar na die eerste keus zit ik eraan vast. Ik ben het draaihek door gegaan en de poort is afgesloten.

Ik ruik nog steeds smeulend hout. Het verwrongen silhouet van een verkoolde ruïne. In mijn oren klinken de stemmen nog na: die van de mannen en het meisje. De razernij. De angst. De vastberadenheid. Dan de verwoestende trillingen die door het hout gaan. En het lekken van de vlammen. Het hete, droge sissen. De zus met bloed op haar huid en het land dat verloren is gegaan.

Ik volg de spoorbaan. Heel in de verte hoor ik een locomotief en ik duik weg achter een meidoornstruik. Geen passagiers in deze trein, alleen vracht. Stalen wagons met merktekens van landlopers: de heraldiek van reeds lang bejaarde jonge kerels. Roest en gruis en tientallen jaren smog.

Het begint te regenen en het wordt weer droog. Het onkruid is kletsnat. Mijn schoenzolen maken een piepend geluid tegen de grashalmen. Als mijn spieren pijn beginnen te doen, sla ik er geen acht op. Ik ren. Ik loop. Ik ren nog een stuk. Ik sleep me voort. Ik rust uit. Ik drink uit holten waarin zich regenwater heeft opgehoopt. Ik sta op. Ik loop.

Er is altijd twijfel. Als ze naar het zuiden is gegaan toen ze bij de spoorbaan kwam, is mijn moeite vergeefs. Ik kan lopen, ik kan hollen, ik kan sprinten of ik kan gewoon midden op het spoor blijven staan, gaan liggen wachten totdat er een trein door me heen ploegt – het zou geen verschil maken. Als ze naar het zuiden is gegaan, is ze verdwenen.

Maar ik heb voor de weg naar het noorden gekozen, dus die weg vervolg ik.

Ik verbreek alle verbintenissen. Ik loop dwars door akkers. Ik klim over afrasteringen van prikkeldraad en over gesloten hekken. Ik zoek de kortste weg over industrieterreinen en door tuinen van mensen. Ik trek me niets aan van de grenzen van graafschappen, gemeenten en gehuchten. Ik loop door, hetzij door omheinde weiden, grasland of park.

De spoorbaan voert me tussen de heuvels door. De treinen bewegen zich voort onder bergpieken, met daaronder de valleien. Ik lig een hele avond languit op een heideveld te kijken naar de wind, de kraaien en de voertuigen in de verte; verstrikt in herinneringen aan eenzelfde landschap, meer naar het zuiden – voorheen, een andere tijd –, raak dan even verstrikt in herinneringen aan thuis, aan familie, aan hoe het kan verkeren in het leven, aan begin en einde, aan oorzaak en gevolg.

Wanneer de ochtend aanbreekt, vervolg ik mijn weg. De overblijfselen van Elmet liggen onder mijn voeten.

Hoofdstuk een

We kwamen aan in de zomer, toen het landschap in volle bloei stond – de dagen lang en warm en het licht zacht. Ik zwierf rond zonder hemd, zweette geurloos en genoot van de liefkozing van de zwoele lucht. In die maanden kreeg ik sproeten op mijn knokige schouders, de zon ging langzaam onder en de avonden waren tinkleurig voordat het donker werd, voordat de ochtend zich weer aandiende. Er huppelden konijnen over de velden, en als we geluk hadden, wanneer er geen wind stond en er een mistsluier was neergedaald over de heuvels, zagen we een haas.

De boeren schoten op ongedierte, en wij vingen konijnen voor het avondeten. Maar niet de haas. Niet mijn haas. Het was een moer en ze had met haar jongen een leger in de schaduw van de spoorbaan. Ze trok zich niets aan van de passerende treinen, en wanneer ik haar zag, zag ik haar in haar eentje, alsof ze ongezien en ongehoord was weggeslopen uit haar leger. Het was een zeldzaam verschijnsel dat schepsels van haar soort hun jongen in de zomer alleen lieten om over de velden te rennen. Ze was op zoek. Op zoek naar voedsel of naar een mannetje. Ze was op zoek alsof ze een roofdier was, alsof ze een haas was die nog eens had nagedacht en had besloten niet langer een prooi te zijn, maar te rennen en jagen, alsof ze een haas was die op een dag was opgejaagd door een vos, plotseling was blijven staan, zich had omgedraaid en hem op haar beurt had opgejaagd.

Wat de reden ook was, zoals zij was er geen tweede. Wanneer ze rondrende, kon ik haar nauwelijks zien, maar wanneer ze even

bleef staan, was ze tot mijlenver in de omgeving het allerstilste. Stiller dan de eiken en de dennen. Stiller zelfs dan de rotsen en de hoogspanningsmasten. Stiller dan de spoorbaan. Het was alsof ze de aarde bij haar kladden had gepakt en samen met haar neerdrukte, en zelfs de meest roerloze, lieflijke oriëntatiepunten in het landschap tolden als bezeten rond, terwijl alles, het gehele beeld, werd opgezogen door haar buitensporig bolronde, amberkleurige ogen.

En als de haas fabelachtig was, zo ook het land waaraan ze krabde. Het hele, nu schaars beboste graafschap was ooit woudrijk geweest, en de geesten van het oude woud waren voelbaar wanneer het waaide. De aarde wemelde van verhaalfarden die als een bladerstroom waren neergedaald en vergaan en die toen weer vorm hadden aangenomen en waren opgekomen in het kreupelhout en in ons leven. Legendes over groene mannen die met hun bebladerde gezicht door het struikgewas gluurden en knoestige houten benen hadden. Het blaffen van half uitgehongerde jachthonden die rennend en hijgend hapten naar een prooi die ervandoor ging. Robyn Hode en zijn bende scharminkelige zwervers, die floten en worstelden en die zich even vrijelijk aan van alles tegoed deden als de vogels waarvan ze de sierveren pikten. In een brede baan van noord naar zuid liep een oerbos. Wilde zwijnen en beren en wolven. Damhinden, reeën en hertenbokken. Paddenstoelen die zich tot mijlenver onder de grond uitstrekten. Sneeuwkllokjes, grasklokjes en teunisbloemen. De bomen hadden reeds lang het veld geruimd voor gewassen en weilanden, wegen, huizen en spoorbanen, en er restten alleen nog kleine bosgebieden, zoals het onze.

Papa, Cathy en ik woonden in een klein huis dat papa had gebouwd met materiaal van het omringende land. Hij had een klein essenbos voor ons uitgekozen op twee akkers afstand van de hoofdspoorlijn aan de oostkust, afgelegen genoeg om niet gezien te worden, en toch zo dichtbij dat we heel vertrouwd waren met de treinen. We hoorden ze vaak genoeg: het denderen en klingelen van de passagierstreinen, het schrokken en slokken van de goederen-

locomotieven die voorbijkwamen met hun lading achter zich aan, verpakt in kleurige metalen tankwagons. Zij hadden een eigen dienstregeling en frequentie en trokken met elke reis groeiringen om ons huis en denderden langs als een gebedsmolen. De lange, blauwe Adelantes en Pendolino's die voorbijkwamen van Londen naar Edinburgh. De kleinere treinen, die meer jaren achter de kiezen hadden, met roest op hun rinkelende stroomafnemers. Oude trekpaardtreinen die te langzaam gingen voor de jongere rails en die slipten op het warmgewalste staal, als oude mannen op het ijs.

De dag dat we waren aangekomen reed er een voormalige soldaat de heuvel op in een tractor met aanhanger, gevuld met kapotte, afgedankte stenen van een verlaten aannemersterrein. Die man liet het uitladen grotendeels aan papa over, terwijl hij op een pas omgezaagde boomstam zat en de ene sigaret na de andere rookte, die hij draaide van Cathy's shag en vloeitjes. Hij keek aandachtig naar haar wanneer ze er zelf een draaide en haar tong naar buiten liet komen om aan de plakrand te likken. Hij keek naar haar rechterbovenbeen toen ze de shag erop liet rusten, en meer dan eens boog hij zich voorover om die te pakken, waarbij hij haar hand licht aanraakte en dan bijvoorbeeld deed alsof hij de tekst op de verpakking las. Elke keer bood hij aan haar een vuurtje te geven. Hij hield haar gretig het vlammetje voor en was gepikeerd, als een kind, toen ze haar shagjes zelf bleef aansteken. Hij zag niet dat ze de hele tijd een stuurse blik op haar gezicht had en fronsend naar haar handen keek. Het was geen man die goed genoeg keek om dat op te merken. Het was niet iemand die wist wat ogen en lippen uitdrukten, of die zich kon voorstellen dat er achter een mooi gezicht misschien geen mooie gedachten schuilgaan.

Die soldaat vertelde de hele middag over het leger en over de gevechten die hij had geleverd in Irak en in Bosnië, en dat hij had gezien dat jongens zo oud als ik met messen waren opengereten, hun ingewanden stervensblauw. Er was weinig duisternis in hem toen

hij dat ons vertelde. Papa werkte overdag aan het huis, en 's avonds daalden de twee volwassen mannen de heuvel af om cider te drinken die de man in een plastic frisdrankfles had meegebracht. Papa bleef niet lang weg. Hij was niet zo'n drinker en hij was niet zo gesteld op gezelschap, behalve dat van mij en mijn zus.

Toen papa terugkwam, vertelde hij dat hij ruzie had gekregen met die man. Hij had hem met zijn linkervuist een keiharde dreun tegen zijn hoofd gegeven en had nu vlak bij de knokkel van zijn duim een bebloede jaap zitten.

Ik vroeg hem waar de ruzie over was begonnen.

'Het was een klootzak, Daniel,' zei papa tegen me. 'Het was een klootzak.'

Dat leek Cathy en mij reden genoeg.

Ons huis had dezelfde opzet als alle bungalows en kleine vrijstaande huizen aan de rand van een tamelijk kleine stad waar oude mensen en arme gezinnen woonden. Papa was geen architect, maar kon wel een grijs-witte bouwtekening lezen die hij bij een van de naburige gemeenten had weten te ritselen.

Ons huis was alleen duurzamer dan andere van zijn soort. Het was gebouwd van betere baksteen, betere specie en beter hout. Ik wist dat het minstens tientallen seizoenen langer zou meegaan dan de huizen die we langs de toegangswegen tot de stad zagen. En het was mooier. Het groene mos en de klimop in het bos zochten gretiger houvast aan de muren, meer verlangend om ze op te nemen in het landschap. Elk seizoen leek het huis ouder dan het was, en hoe langer het er scheen te staan, hoe langer het zou meegaan, wisten we. Net als alle echte huizen en al degenen die zo'n huis 'thuis' noemden.

Toen de buitenmuren eenmaal stonden, plantte ik bollen en ging ik zaaien. De aarde was nog open door de fundering die papa had uitgegraven. Ik breidde de greppels uit en vulde ze met compost en verse mest, die we haalden bij een paardenstal vijftien kilometer verderop, waar kleine meisjes in een beige rijbroek met glimmende

leren rijlaarzen rondjes reden op een pony in een door schijnwerpers verlichte manege. Ik plantte margrietten en narcissen en allerlei verschillende kleuren rozen, en een stek van een wit bloeiende klimplant die ik op een oude stapelmuur had gevonden. Het was de verkeerde tijd van het jaar om te planten, maar er kwamen toch wat scheuten op, en het jaar daarna nog meer. Bij een echt huis draait het allemaal om wachten. Om het ons eigen te maken, om het zich te laten zetten, om het huis en onszelf te laten hechten aan de seizoenen, aan de maanden en aan de jaren.

We kwamen er kort voor mijn veertiende verjaardag, toen Cathy net vijftien was geworden. Het was vroeg in de zomer, wat papa de tijd gaf om te bouwen. Hij wist dat we ruim voor de winter klaar zouden zijn, en half september was de bouw van het huis ver genoeg gevorderd om erin te kunnen wonen. Tot die tijd bivakkeerden we in twee afgedankte legertrucks, die papa had gekocht van een dief in Doncaster en die hij over achterwegen en karrenpaden naar de bouwplaats had gereden. We zetten die met staalkabels aan elkaar en spanden er vakkundig en veilig zeildoek overheen, zodat we ertussen ook beschutting hadden. Papa sliep in de ene truck en Cathy en ik in de andere. Onder het zeildoek stonden verweerde, plastic tuinstoelen en na een poosje ook een doorgezakte blauwe bank. Die tussenruimte werd onze woonkamer. We gebruikten omgekeerde kisten als tafeltje voor borden en bekers, en om onze voeten op te laten rusten wanneer er op warme zomeravonden niets anders te doen was dan zitten, praten en zingen.

Op heel heldere avonden bleven we op totdat het ochtend werd. Dan zetten we de radio's van beide trucks aan en dansten Cathy en ik bij onze 'bosstereo' op de bladerrijke aarde, in de veilige wetenschap dat de burens te ver weg woonden om iets te kunnen horen. Een enkele keer zongen we zonder de radio's. Jaren eerder had papa voor mij een blokfluit en voor Cathy een viool gekocht. We hadden gratis les gekregen toen we nog op school zaten. We waren geen uitblinkers, maar omdat we goede instrumenten hadden, brach-

ten we toch een fatsoenlijk geluid voort. Papa had een goede keus gemaakt. Hij wist niets van muziek, maar had veel verstand van fraaie voorwerpen. Hij herkende vakmanschap en kwaliteit aan de houtsoort, de lijm, de geur van de vernis en de gladheid van de randen. We waren er helemaal voor naar Leeds gereden.

Hij had namelijk verstand van houtsoorten. Meteen in het begin maakte hij zich vertrouwd met de bomen in ons hakhoutbos en leerde hij me welke het waren. Er was in het hakhoutbos, lang voordat wij er kwamen wonen, altijd goed gekapt, honderden jaren lang zelfs, dacht papa, zodat het bijna allemaal jonge bomen waren, hooguit vijftig jaar oud. In het midden, helemaal in het hart van het bos, stonden oudere bomen, en één was de oudste van allemaal. De moeder, zei papa, waar alle andere van afstamden. Ze stond er al ruim tweehonderd jaar, en haar schors was hard als geschraapte kaurigom.

Er stonden ook hazelaars, en uit sommige daarvan vielen hazelnoten. Papa kapte takken van de stammen en deed me voor hoe ik het jonge hout kon bewerken met een scherp zakmes. Dagenlang was ik bezig uit zo'n verse tak een dunne fluit te maken door de zachte bast weg te snijden en het vlezige binnenste uit te steken. Ik werkte met grote precisie om de buitenkant zo glad mogelijk te maken, rond als een vinger. Maar de fluit bracht geen klank voort, en daarna stapte ik over op het maken van dingen die nuttig waren, voorwerpen die minder vaardigheid vereisten of, beter gezegd, dingen die konden bestaan, ook als ze niet precies waren zoals ze hoorden te zijn. Zolang een kom inhoud kan bevatten, is hij gemakkelijk als zodanig te benoemen, ook als hij lelijk en ruw is. Maar als een fluit geen welluidende klank voortbrengt, kun je het geen fluit noemen.

Ons huis in het bos had een keuken en een grote eiken tafel. Toen we nog kampeerden, bereidde papa maaltijden op een barbecue die hij had gefabriceerd van stukken golfplaat, op houtskool die hij zelf had gemaakt in het midden van het bos, in de buurt van de oude moederboom.

We aten een overdaad aan vlees in die tijd. We volgden papa's stijl van eten en aten dus zoals hij voor zichzelf had gekookt voordat we definitief bij hem waren komen wonen. Het was hoofdzakelijk vlees van dieren waarop hij had gejaagd. Hij hield niet van fruit en groenten. Hij jaagde op houtduif, rotsduif, Turkse tortel, fazant en houtsnip als hij ze 's avonds uit hun schuilplaats zag komen. Er zat ook muntjak, en wanneer er weinig was om op te jagen of wanneer hij geld op zak had of gewoon zin had in verandering van spijs, ging hij naar het dorp en probeerde hij voor een goede prijs een groot stuk rund- of lamsvlees of varkensworstjes te bemachtigen. In het jachtseizoen aten we klein wild als ontbijt. Een man in het dorp had een smelleken, een kleine valk, waarmee hij meer veldleeuweriken ving dan hij zelf kon eten, en die gaf hij dan aan ons in ruil voor vogels die te groot waren voor het smelleken. De veldleeuwerik aten we op geroosterd brood, bijna in zijn geheel, met een beker thee met melk erbij.

Op een keer verdween papa voor een dag of vier met het woonwagenvolk en hij kwam terug met een jutezak vol geplukte eenden en vijf kratten met levende kippen. Hij bouwde een ren voor de kippen vlak bij de plek waar de achterdeur van het huis zou komen. Vanaf die tijd aten we ook eieren, maar nog steeds nauwelijks groenten of fruit, afgezien van wat bessen die langs de weg groeiden.

Pas later, toen het huis afgebouwd was, plantte ik appel- en pruimenbomen en vroeg ik papa om zakken wortelen en pastinaken mee te brengen uit het dorp wanneer hij daar voor zaken naartoe ging. Wat hij meebracht maakte ik schoon op de geboende keukentafel met messen die mijn papa had geslepen.

Voordat het huis was gebouwd, in die paar heel warme, droge maanden dat we kampeerden en zongen, had papa een goed gesprek met ons. Hij gebruikte weinig woorden, maar we hoorden veel meer. Hij vertelde over de mannen met wie hij had gevochten en over de mannen die hij had gedood, op de turfvelten van Ierland of op

die zwarte modder in Lincolnshire, die als forensische inkt aan je handen en voeten blijft plakken. Papa bokste voor geld met zijn blote vuisten, ver van sportzalen en officiële boksringen, iets waar grote bedragen mee gemoeid konden zijn, en mannen wier geld uit het niets kwam reisden er vanuit het hele land naartoe om weddenschappen af te sluiten en hem te zien winnen. Je moest wel gek zijn om mijn papa niet als de favoriet te zien. Hij kon een man met slechts één stoot knock-out slaan, en als het langer duurde, was dat omdat hij een volledige wedstrijd wilde.

De gevechten werden georganiseerd door woonwagenvolk of door ruwe klanten uit de omgeving, die de kans wilden om zich met anderen te meten en wat geld te verdienen. De woonwagenbewoners vochten al eeuwenlang op die manier. Het werd een 'vuistgevecht' of 'kermisboksen' genoemd. Ze droegen geen handschoenen met padding en het gevecht werd niet door pauzes in ronden verdeeld. Deze mannen vochten niet tot het oorverdovende vredesgerinkel van de bel, maar totdat een van de twee het opgaf of bewusteloos werd gestompt. Soms werd met de gevechten een geschil tussen rivaliserende families beslecht. Meestal ging het om geld. Er konden tienduizenden ponden op het spel staan, en papa verdiende er goed de kost mee.

Er bestond een al tientallen jaren durende vete, vertelde papa ons, tussen de families Joyce en Quinn-McDonagh. Zo om de drie jaar stuurden ze hun jonge mannen eropuit voor een-op-een vuistgevechten, die werden geleid door oudere mannen uit neutrale families. In dat soort gevallen konden de families zelf niet aanwezig zijn, om zo te voorkomen dat er een vechtpartij zou uitbreken tussen de ene familie en de andere, tussen oud en jong, tussen mannen en vrouwen, en dat er een deel van de woonwagenbevolking het loodje legde of werd opgepakt door de politie, in overvalbusjes werd geladen en afgevoerd.

Er stond een smak geld op het spel. Dat het een gevecht tussen families betrof, betekende niet dat de inzet niet hoog was. De Joyces

en de Quinn-McDonaghs staken elkaar de loef af als het erom ging hoeveel geld ze zouden inzetten. Soms ging het om bedragen van wel vijftigduizend pond elk, en de winnaar kon het allemaal mee terugnemen naar zijn woonwagen en de hele familie een avond op whisky trakteren. Papa zei dat ze die gevechten wilden. Hij vertelde dat de vete tussen de families na al die tijd niet meer zoveel voorstelde, maar telkens wanneer een van de topmannen krap bij kas zat, was de kans groot dat ze de vete weer lieten opblaaien in de hoop er financieel beter van te worden. Het draaide om meer dan trots; het draaide om het prijzengeld.

Daar ging het voor papa natuurlijk ook om. We waren geen woonwagenbewoners, dus die vetes zeiden ons niets. Hij was een prijsbokser die meedeed aan gevechten die voor het geld werden georganiseerd, waar woonwagenbewoners en zigeuners, rauwe boeren, criminelen uit de steden, eigenaars van illegale nachtclubs en cafés, drughandelaren en boeven, en gewoon mannen die er trots op waren dat ze hun vuisten wisten te gebruiken, bij elkaar kwamen en geld meebrachten in de hoop met meer naar huis te gaan. Papa kwam daar aan in een spijkerbroek en een dichtgeknoopt bomberjack. Hij kreeg per telefoon de tijd en de plaats door van een tussenpersoon of hij werd gewoon opgehaald door een van de woonwagenbewoners of door iemand anders. Hij wachtte rustig te midden van zijn bewonderaars. Papa zei zelden meer dan nodig was. Maar heel weinig mannen mochten hem in de ogen kijken. Hij draaide zich om en liep rustig heen en weer, terwijl de mannen geld inzetten en hun winstkansen bespraken.

Papa opende het gevecht. Hij trok zijn jack en zijn trui uit en dan stond hij daar in een wit hemd. Wat je zag waren niet de van vet gespeende, gelaagde spieren van een atleet, maar het soort biceps die voor zachte, goedgevulde kussens konden doorgaan, ware het niet dat ze uit lange ketens van keihard rubber bestonden. Hij had weinig haar op zijn armen. Verrassend weinig. Zwart lichaamshaar reikte op zijn rug en buik tot aan zijn borst, zijn nek en hoofd en

kwam daar samen met een volle zwarte baard en een bos hoofdhaar, maar zijn armen waren onbehaard. Dan liep hij naar de aangewezen plek en de andere man volgde hem. Papa zag zijn tegenstander voor de eerste keer. Hij bleef onbewogen. Hij haatte die man niet. Hij ging naar hem toe en bokste tegen hem, en wanneer het achter de rug was, hoorde hij een licht applaus en werd meegenomen naar een blauwe Peugeot die achter de menigte stond en kreeg uit de kofferbak een dichtgeritste weekendtas vol smoezelige bankbiljetten.

Die mannen moeten voldaan zijn geweest over iets wat ze daar gezien hadden. Het gokken overheerste het echte plezier. Het geld moest uiteraard aanwezig zijn om het veilig te maken. Om het zakelijk te houden. Om het spektakel een serieus tintje te geven. Om de prestatie te rechtvaardigen. Maar als ze alleen maar geld wilden, waren er wel andere manieren om eraan te komen, en als het iets zakelijks was, hadden de boksers niet met hun blote vuisten hoeven te vechten.

Ja, het was gedurende die zomer in het bos, voordat het nieuwe huis werd gebouwd, dat papa ons die verhalen vertelde, en Cathy en ik luisterden ernaar alsof we kostbare erfstukken kregen. Papa's ogen, die spikkeltjes hadden en lichtblauw waren als versleten denim, werden groot tijdens het vertellen, en hij boog zich dan naar ons toe, opende ze wijd en kneep ze een tikje samen wanneer hij zocht naar een herinnering die nog niet helemaal scherp was. Hij leunde voorover op zijn stoel, zijn lange, omvangrijke benen gespreid, zijn ellebogen op zijn knieën en met brede, zware schouders boven zijn reusachtige borstkas.

Ik nam aan dat we zo aan geld kwamen. Met de gevechten van papa. Maar soms waren er maandenlang geen gevechten en dan zocht papa ander werk. Hij had het weleens over dat andere werk, maar daar waren minder verhalen over. De mannen met wie hij dan samenwerkte waren soms woonwagenbewoners, maar meestal kwamen ze van verder weg.

De eerste septembermaand dat we er woonden, zaten Cathy en ik

op een donderdagavond in ons eentje in de keuken van ons nieuwe huis. Er had die middag al veel wind gestaan, en 's avonds waaide het nog harder. De fundering en de houten verbindingen van het huis werden voor het eerst op de proef gesteld, en ze kraakten en kreunden, zoals gebruikelijk bij elk huis dat zich nog niet gezet heeft. Het huis maakte zich zijn plek in het landschap eigen, settelde zich op de uitgegraven plek en ontspande zich – we voelden het nog uren zuchten en steunen.

Papa was al sinds de vorige middag weg, en we hadden hem de eerste dagen nog niet terug verwacht. We waren dan ook verbaasd toen hij de volgende ochtend kort na zonsopgang thuiskwam, toen wij zaten te kaarten met een beker thee erbij. We hoorden zijn auto naderen en zacht tot stilstand komen op de dikke laag bladeren, en we herkenden zijn vertrouwde voetstappen die onze kant op kwamen. Ik holde naar de hal om de deur voor hem open te doen, schoof eerst boven en beneden de schuif weg en deed hem toen van het slot. Ik trok de deur open en stapte opzij om mijn papa binnen te laten. Hij liep naar de keukentafel, monter maar uitgeput, en ging zitten op een van de drie houten stoelen, die doorboog onder zijn gewicht.

Hij vroeg Cathy om een beker thee, en ze zette de ketel weer op. Papa strekte zijn benen uit onder de tafel en trok ze toen weer naar zich toe om zijn stevig dichtgeknoopte schoenveters los te maken. Terwijl Cathy wachtte tot het water kookte, draaide ze een shagie voor hem, en toen ze hem die aangaf, zag ik dat haar gezicht ineens klaarwakker stond, als dat van hem, alsof hij iets stralends en levends mee naar huis had gebracht dat wij konden verslinden. Die avond zag ik, net als andere keren, dat ze echt naar hem aardde.

Er was een man die hem had opgebeld, zei hij. Iemand die hij ergens van kende. Peter woonde al sinds zijn negende of tiende in het dorp, toen zijn moeder uit Doncaster was verhuisd om te gaan werken in de vis-en-friettent, waar ze afrekende met de klanten en de vis voor ze inpakte die de mannen hadden gebakken. Peter had,

uiteraard via een vriend, gevraagd of papa wilde komen. Hij had gehoord dat we in de buurt waren komen wonen. Dat wil zeggen, hij had gehoord over de reputatie die papa had. In Yorkshire en Lincolnshire en in de omliggende graafschappen waren er onder bepaalde types maar weinig mensen die zijn reputatie niet kenden.

Peter had met regelmaat gewerkt voor aannemersbedrijven in de omgeving. De meeste daarvan hadden weinig werk meer te vergeven, en als ze al niet failliet waren, zat in elk geval de klad er behoorlijk in. Twee jaar, of misschien al wel langer, had Peter weinig werk gehad, vertelde papa. Maar hij had zich erdoorheen geslagen. Hij was voor zichzelf begonnen en kluste voor iedereen die nog geld had. Hij bouwde serres, deed wat loodgieterswerk en sloopte schuiframen eruit. Dat soort klussen. Werk dat papa ook had kunnen doen, maar liever niet deed. Peter was goed geweest in wat hij deed, zei papa. Hij had geweten hoe hij met zijn tijd en geld moest omspringen, en dat is het halve werk. Door mond-tot-mondreclame zat hij goed in de opdrachten. Een tijdlang deed hij meer dan gewoon maar leven. Hij voelde trots, of iets wat daarop leek, en dat was in deze regio een bijna vergeten gevoel. Er ontstond zoiets als een toekomst en een verleden, en daartussen nam Peter zijn plaats in.

Twee winters geleden had hij een klus aangenomen op een van de grote boerderijen. Hij was bezig met een aanbouw aan een van de stallen toen een dikke melkkoe met twee kalveren in haar buik haar spenen lostrok van de melkmachine, zich bevrijdde van de touwen en de staldeur uit galoppeerde. Ze liep de ladder onder Peters voeten vandaan en hij kwam onder haar hoeven terecht. Ze voelde de ondergrond veranderen toen een achterpoot de zachte onderrug van de man vond en ze trapte tegen de muur van de stal en toen tegen Peters hoofd en nek. Hij verloor het bewustzijn en lag bloedend op het vieze, natte beton.

Een boerderij kan een eenzame plek zijn. Een eenzame plek als je huid is opengereten en je botten zijn verbrijzeld. Een eenzame plek om te sterven. Maar niet voor Peter die dag. Een van de vaste

knechten vond hem en zijn gehavende lichaam, sloeg zijn jas om hem heen en bracht hem in een paardenbox naar het ziekenhuis in Doncaster.

Peter kon zijn benen niet meer gebruiken. Hij moest het merendeel van zijn tijd in een rolstoel doorbrengen. Hij kon niet meer werken. Hij ging 's avonds niet meer naar het café. Hij bleef thuis en wachtte op bezoek. Zijn oude vrienden kwamen nog wel langs, maar omdat hij zich niet meer vertoonde, begonnen de mensen hem te vergeten, met uitzondering van zijn allerbeste vrienden. De gemeente sprong een beetje bij en de kerk ook. Peter had een bejaarde buurvrouw die hem hielp met de tuin. Ze snoeide takken van de bomen, veegde de gevallen bloemblaadjes en boombladeren weg en zorgde ervoor dat de regen goed kon wegstromen door de goten en regenpijpen. Hij had een tante die hij na de dood van zijn moeder pas had leren kennen, en zij bracht cake en kranten mee en verschoonde om de veertien dagen op zondag zijn bed.

Het ging allemaal wel, maar het had beter gekund. Na zijn ongeval moest Peter het geld zien binnen te halen dat hij nog tegoed had van klussen uit het voorgaande jaar en van materiaal dat hij had voorgeschoten. Hij had indertijd geen boter bij de vis gevraagd omdat het hem goed ging. Zijn situatie was stabiel. Hij had erop vertrouwd dat hij wel betaald zou krijgen, net zoals hij vertrouwde op zijn lichaam en op zijn vastberadenheid. Hij had er geen rekening mee gehouden dat hij weleens belazerd kon worden, want van zwakte had hij nooit iets begrepen. In onze wereld draaide het om spierkracht, zei papa altijd, en daarover beschikte Peter voor het eerst in zijn leven niet. Hij was langsgesgaan bij de mensen die bij hem in het krijt stonden, en de helft had hem meteen betaald of was begonnen hem in termijnen te betalen. Toen hij nog eens een rondje had gemaakt, was de helft van de anderen ook over de brug gekomen. De overgebleven mensen met achterstallige betalingen hoestten het geld op na wat aandringen en harde woorden van andere mannen, vrienden van Peter uit zijn jeugd of zijn werkzame leven. Er bleef

één schuldenaar over. Dat was een uitgekookte hufter, vertelde papa, die woonde in een van de grote vrijstaande huizen in het goede deel van Doncaster, een huis met ramen aan weerszijden van de voordeur en een oprit van klinkers in plaats van beton. Hij deugde niet, vertelde papa ons, en hoewel hij zijn geld op een legale manier had verdiend, had hij geen schone handen. Hij had er weinig goeds mee gedaan, niets wat het daglicht kon velen. Hij had zijn kapitaal niet eigenhandig verdiend, niet door zijn goede verstand of door hard werken, maar met een club anderen, mannen die samenspannen om het resterende bloed uit hun woonplaats te persen. Deze man had de arbeid van andere mannen gekocht en doorverkocht en bezat duistere horecatenten in duistere steegjes waar vrouwen uit de kleren gingen en dansten. Hij had zijn geld verdiend met de lichamen van andere mensen, vertelde papa ons, met de spierkracht van mannen en de huid van vrouwen.

Peter had een serre voor hem gebouwd. Iedereen was het erover eens dat die prachtig was geworden. Hij had weken werk gehad aan de serre, die een godsvermogen had gekost, en Peter had nog steeds bijna vijfduizend pond tegoed en een set elektrisch precisiegereedschap die hij er nog had liggen. Hij had gebeld en geschreven en vanaf de straat staan schreeuwen, maar de man had niet de behoefte gevoeld om te reageren. En daarom was Peter na maanden en omdat hij al gauw tot armoede was vervallen gaan rondvragen, en een vriend van een vriend van een vriend had hem verteld over de bebaarde reus die in het bos woonde met zijn zoontje en zijn heetgebakerde dochter.

‘Ik ben gistermiddag bij hem op bezoek geweest,’ zei papa. ‘Hij woont nog steeds in het huis van zijn moeder, een huis dat ik nog kende van jaren geleden, toen ik hier in de buurt werkte en bij allerlei mensen in de straat het gras maaide. Hij heeft me dit allemaal verteld. Kwam met details. Heeft me de zaak voorgelegd, als het ware. Nou, dat heeft hij zo goed gedaan dat ik overtuigd ben. Jullie tweeën weten wel dat ik niet om niks ga vechten. En dan heb

ik het in dit geval niet over geld of prijzen. Bij dit soort geweld moet er een reden zijn, en Pete had een reden. Die Coxswain was hem echt geld schuldig, en jullie weten dat ik daar niet van hou. Een man als Peter die wordt benadeeld, die geschopt wordt terwijl hij al op de grond ligt. Ik ben geen misdadiger en ik zou niet willen dat jullie dat van me denken, maar god, wat word ik daar pissig van. Pete vertelde me waar Coxswain zou zijn en wanneer. Hij gaat vrijwel elke avond drinken en kaarten in een illegaal casino aan de rand van de stad. De eigenaar daarvan is een vroegere collega van hem, en die twee hebben die zaak samen opgezet om geld mee te verdienen voor die hele club mannen. Coxswain gaat soms met duizenden naar huis, geld van wanhopige sukkels die niet begrijpen dat ze gedoemd zijn geld kwijt te raken. Ik ben daar diezelfde avond nog naartoe gegaan toen ik wist dat hij er zou zijn en omdat ik wist dat hij dan geld op zak zou hebben. Het zou zinloos zijn om ernaartoe te gaan en te doen wat ik moest doen en dan nog met lege handen te staan. Gerechtigheid is maar de helft, weet je. Leven is de andere helft. Regelen wat geregeld moet worden.'

Papa had zijn thee opgedronken voordat die koud was geworden.

'Dus ik heb Petes auto geleend. Dat was zijn idee en dat had hij goed bedacht. Als die auto gezien zou worden, was er wel een link naar hem, maar geen mens zou geloven dat hij had kunnen doen wat ik zou gaan doen. Pete kan er niet eens meer in rijden, die arme vent. Bovendien zou niemand die auto zien. Ik parkeerde hem tien minuten verderop, ging om twee uur in de ochtend naar het casino en wachtte daar tot vier uur, totdat de meeste mannen weg waren, en ik zorgde ervoor dat ik niet gezien werd door uit het zicht bij een stel platanen te gaan staan. Nou, Coxswain was een van de laatsten die vertrok. Moe, maar niet dronken. Daarvoor was hij te veel op zijn hoede. En omdat hij erop gebrand was om te winnen. Hij liep naar zijn auto, die vlak bij me geparkeerd stond. Ik zou graag zeggen dat ik het zo gepland had – zo had ik het moeten plannen –, maar ik moet toegeven dat ik geluk heb gehad.

Ik was traag. Hij maakte zijn kofferbak open en zette zijn tas erin, en ik was pas bij hem toen hij die dichtdeed. Hij draaide zich om en vroeg zich natuurlijk af wie ik was en vermoedde terecht dat ik een probleem voor hem was, maar zonder te begrijpen waarom. Niet op dat moment. Hij nam een gevechtshouding aan, maar ik stelde hem eerst een vraag. Of hij was wie ik dacht dat hij was. Hij had nee moeten zeggen, maar hij zei dat het klopte. Dapper. Ik kreeg een tikkeltje respect voor hem. Maar toen verpestte hij het. Liet zijn ware aard zien. Ik vroeg om het geld dat hij Pete verschuldigd was. Ik vroeg geen cent meer of minder, want ik ben geen dief. Ik zei dat ik Pete dan het geld zou brengen. Ik maakte duidelijk dat ik dat diezelfde avond nog zou doen en dat ik wist dat hij geld op zak had. In eerste instantie dacht ik dat hij meewerkte. Hij zei dat hij het uit de kofferbak ging pakken en liep ernaartoe om hem open te doen. Een andere man dan ik zou misschien achterdochtiger zijn geweest, maar dat is niks voor mij. Ik hoef niet achterdochtig te zijn. Achterdocht komt namelijk voort uit angst, weet je. Als hij een pistool of een mes had gepakt, had ik geweten hoe ik moest reageren. Daar breng je me niet mee van mijn stuk. Hij opende de kofferbak alsof hij zijn tas met geld ging pakken, maar haalde een golfclub tevoorschijn. Hij hief hem op. Hij probeerde me ermee te lijf te gaan, maar...'

Papa keek omlaag naar de geboende eiken tafel. Er speelde een lachje om zijn vochtige lippen. Toen sloeg hij zijn blauwe ogen op en keek Cathy aan. Ze had naar zijn verhaal geluisterd, maar leek onaangedaan. Haar gezicht was uitdrukkelingsloos, haar ogen stonden helder.

'Tja, het maakte allemaal niet uit,' zei hij. Cathy's irissen verwijdden en vernauwden zich als zo'n krulmotief op een ouderwetse draaitol.

Papa vertelde ons wat hij daarna had gedaan. Hij had zijn arm opgeheven om de golfclub af te weren. Die had hij met zijn twee blote handen dubbel gebogen. Meneer Coxswain was languit en

naar adem happend op het wegdek beland na zo'n vreselijk pak slaag dat hij buiten westen had moeten zijn. Maar papa wist precies wat het belang van tijd was. Hij wist hoe hij een gevecht kon rekken. Hij wist hoe hij een man kon laten lijden.

Hij sloeg geen detail over. Hij vertelde ons alles. Totdat het leek alsof ik tranen in mijn ogen kreeg.

Toen zweeg hij. Heel abrupt. Hij stond op van zijn stoel, sloeg zijn armen om me heen en zei dat het hem speet en dat hij ons niets had moeten vertellen.

'Heb je Peters geld nou?' vroeg Cathy.

Hij draaide zich naar haar om en ging zitten, maar bleef mijn hand vasthouden.

'Ja,' zei hij. 'Dat is gelukt en ik heb het hem teruggegeven. Tot op de laatste cent. En ik zal jullie laten zien wat hij mij als bedankje heeft gegeven.'

Papa hees zich overeind en liep de voordeur uit. Hij kwam terug met twee zwarte puppy's in zijn reusachtige, bebloede handen. Twee stropershonden. Een kruising van een hazewind en een bordercollie. We gaven ze die ochtend de namen Jess en Becky en maakten in de hal een behaaglijk plekje voor ze. Daar was nog geen vloer gelegd, zodat het er iets weg had van binnen en buiten tegelijk. Papa zei dat ze dat wel prettig zouden vinden.